

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 20

ZATERDAG 14 MEI 1932

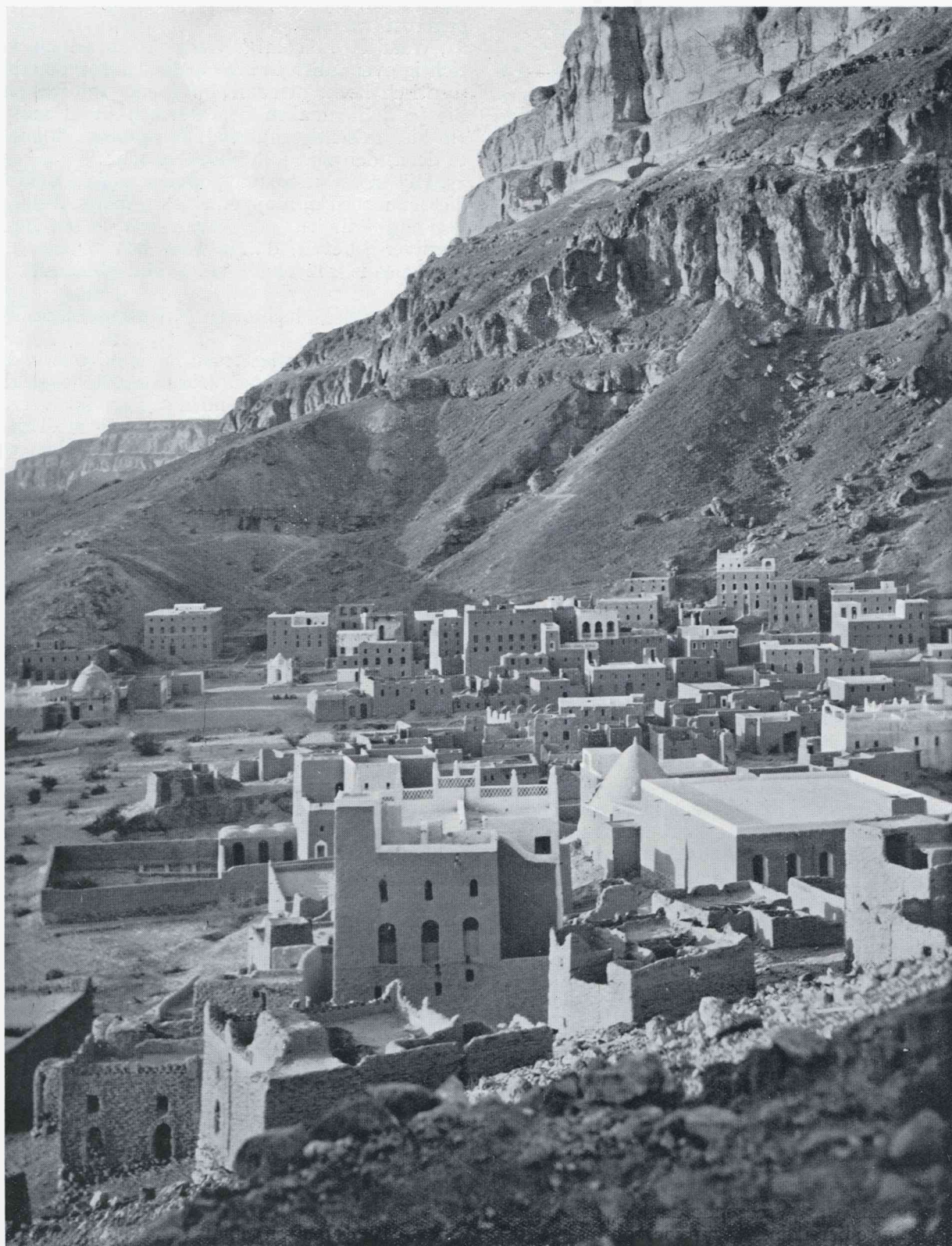

Foto D. van der Meulen

DE STAD VAN QUABR HOED, DE ZWIJGENDE DE STAD DER PELGRIMS, DE NATIONALE
BEDEVAARTPLAATS VAN HADRAMAUT

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

DE FAMILIE HOLT, door SUZAN GLASPELL (23)	BLZ. 230
DE IJSHEILIGEN, door GEERTRUIDA CARELSEN	BLZ. 231, 239
HADRAMAUT, HET VERGETEN LAND VAN WIEROOK, MYRRHE EN ALOË (IV), (GEÏLL.) door D. VAN DER MEULEN	BLZ. 229, 232—234
KERKEN EN KERKHOFEN IN FRIESLAND (GEÏLL.) door H. G. CANNegiETER	BLZ. 235—238
DE MEIBOOM VAN POSCHENHOF, (GEÏLL.) door M. VAN ITTERSUM—VAN ITTERSUM	BLZ. 236—239
EEN GOEDE BORDERPLANT (GEÏLL.) door MIEN RUYS	BLZ. 239—240
HET NOORDLAND (GEÏLL.), door C. A.	BLZ. 240

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

DE FAMILIE HOLT

22)

door SUZAN GLASPELL

IK voel mij gedrongen, nog eens te zeggen: Denk eraan, dat je een persoonlijkheid bent en geen dwaas; niemands dwaas.

Je onderdanige en strijdvaardige (als het strijden geoorloofd is) vriend

Hugh Parker.

P. S. Schrijf je eens? Schrijf eens gauw, zooals de kinderen zeggen, dan doe ik het ook.

Hij gaf haar het gevoel, dat zij een vriend had. „Ik mag hem graag”, zeide zij, na den brief gelezen te hebben.

Het was, alsof zij hem al langen tijd kende en misschien waren er nog anderen, die zij had kunnen kennen, die haar zouden mogen en die haar leven hadden kunnen verruimen. Zij opende „Een eigen Kamer” met het voornemen om niet kritisch te zijn en bittere gedachten te hebben; voornemens ook om te wachten. Wachten was een moeilijke taak. Na zooveel activiteit was het onplezierig om resultaten af te wachten, speciaal in de hitte van Augustus.

Zij en de Mater spraken over hetgeen zij gelezen hadden. Zij spraken meer over deze onpersoonlijkheden dan ooit tevoren, als om te trachten naar dat soort kameraadschappelijkheid, dat mijnheer Parker hen deed missen. Ongevoelend nog, maar hun best doende. Maar zij spraken weinig over Ambrose of Lincoln Holt.

„Als u iets hoort”, waagde Blossom het op een dag te zeggen, „dan zult u het mij wel laten weten, niet waar?”

„Ja, kind”.

„U — u hebt heelemaal geen idee, waar hij kan zijn?”

„Absoluut geen idee”.

Blossom hield zich in, toen zij van plan was te zeggen: „Hij is te ziek om alleen te zijn”.

Op een dag kwam haar vader en zei: „Die nonsens moet nu uit zijn. Je moet Lincoln schrijven. Hij is hier noodig”.

„Maar dat is onmogelijk”, zeide zij.

„Heb je niets van hem gehoord?”

„Neen, ik heb niets gehoord”.

Haar vader wist niet, dat zij in staat zou zijn om hem te bereiken, als het noodig was. Vreezende dat het hem mocht invallen, dat Lincoln te bereiken zou zijn via zijn uitgever — vreemd, dat hem dat niet was ingevallen, maar zijn wereld was zoo anders — zeide zij: „Misschien is hij naar Europa gegaan”.

„Europa!” riep hij uit.

„Hij heeft wel eens gezegd, dat hij naar Italië terug zou willen gaan”.

„Wel, dit zou een prachtige tijd zijn om naar Italië te gaan, met de zaken in zulk een toestand! Dat zou net zoo idioot zijn als met zijn vader”.

„Dan zal het wel niet zoo zijn”, zeide Blossom.

„En waar is hij?” vroeg haar vader. „Weet je, waar die ouwe gek naar toe is?”

„Ik geloof niet, dat hij een ouwe gek is, maar ik weet niet, waar hij heengegaan is”.

„Hij kreeg argwaan — en kneep uit met zijn bundel op den rug — en goddank dat hij weg is! Als hij ooit hier terug komt —”

„Ik denk niet, dat hij terug zal komen. Ik begin te denken, dat wij hem nooit weer zullen zien”.

„Laten we hopen van niet! Moest zoo'n moordenaar uit Chicago op zijn hielen hebben”.

„O, vader!” riep zij uit, „hoe kunt u zoo dom praten?”

„Jij bent een goeie om te spreken over dom praten!”

Maar over het algemeen waren haar ouders niet streng tegen haar. Zij wist, dat zij medelijden met haar hadden en ongerust waren.

„Waar is Lincoln?” vroeg Edith en zij vertelde voorzichtig over zaken in het Oosten en voegde erbij, toen Edith sceptisch keek: „en dan blijft hij nog wat weg om te schrijven. Zie je, jullie maken het allemaal nogal moeilijk voor hem om hier te schrijven; en als ik probeer om het een en ander te doen, dan zijn jullie boos op mij”.

„Hij moest niet zoo populair zijn”, lachte Edith. „Een dichter moet een mopperaar zijn, dan kan hij schrijven zooveel hij wil. In elk geval, wat is het nut van zooveel schrijven? Leven, dat is waar het op aan komt”.

„Waar is Lincoln?” vroeg Hal Williams, een beetje te losjes.

„O — weg”, lachte zij. „Reorganiseert Pittsburgh en schrijft verzen”.

Hal was erg aardig tegen haar; hij placht op te bellen en te vragen, of hij plaatsen voor haar zou bespreken. Het kwam haar voor, dat haar vrienden te hartelijk voor haar werden. Werden zij achterdochtig? Hadden zij medelijden met haar?

Om te voorkomen, dat zij medelijden zouden voelen, deed zij haar best om zoo natuurlijk mogelijk te zijn en een beetje vroolijker dan gewoonlijk, zoo vrolijk als iemand in de drukkende hitte van Augustus maar kon zijn.

Paul was nu beter, maar de jongens voelden de hitte. Zij waren korzelig en bleven vragen: „Waarom komt Vader niet thuis?”

„Hij zal wel spoedig komen”.

„Morgen?”

„Misschien niet morgen”.

Zichzelf vroeg zij ook vaak af „Morgen?” en antwoordde dan „Morgen misschien niet”. Zij wachtte met spanning op de post, maar de brief van Lincoln kwam niet.

„Heb Lincoln gisteravond gezien”, schreef Hugh Parker, „Hij schijnt dezelfde van altijd. Erg streng over het werk, waaraan hij bezig is en beweert, dat hij daarom blijft. Ik geloof niet, dat hij het prettig vond, maar wie zou dat wel in Augustus? Hij ziet er wat vermoeid uit, om de waarheid te zeggen, maar dat is wel goed ook. Ik vertelde hem het een en ander over wat ik van je dacht, maar hield mij nogal strikt aan je instructies aangaande je uiterlijk en charme en hij zeide „Ja, ja” en scheen na te denken. Ik hoop, dat hij veel nadenkt. Hij schijnt mij te mijden; ik geloof, dat mijn bezoek hem verveelde”.

Soms begon zij aan een brief om Lincoln te schrijven: „Kom thuis, schat” maar dan hield zij zich weer in; als zij dat deed, dan zou alles weer zijn, zooals het tevoren geweest was.

Haar vader vaardigde een van zijn ultimatus uit: „We kunnen tot eind Augustus zoo doorgaan, maar als Lincoln de eerste week van September niet terug is, dan zal ik er werk van maken om hem te vinden”.

„Hoe?”

„Er zijn middelen. Ik kan iedereen vinden, dien ik vinden wil,” zeide hij dreigend.

Augustus was uitgeblakerd en dit was de laatste dag. Blossom kwam naar buiten na de lunch en trachtte een plaats te vinden, waar het koel was.

Terwijl zij nog rondkeek, kwam een jongen van de straat nader en keek naar het huis, alsof hij niet wist, welke deur te kiezen. Toen hij Blossom zag, koos hij haar, inplaats van een deur.

„Woont hier Mevrouw Lincoln Holt?” vroeg hij op agressieven toon, omdat hij verlegen was.

„Ik ben Mevrouw Holt”.

„Ik heb een brief voor Mevrouw Lincoln Holt”.

„Een brief?” Zij voelde zich plotseling duizelig, want dit was toch zeker geen besteljongen en het scheen — het scheen, dat er iets ging gebeuren.

„Geef hem mij”, zeide zij.

Hij haalde hem uit zijn heupzak, die voorzichtig toegeknoopt was.

„Geef hem mij”. Zij stak de hand uit, zich inhoudende om den brief niet weg te grissen.

Hij keek haar achterdochtig aan.

„Bent u er zeker van, dat u het bent?”

„Ja zeker”. Zij trachtte te glimlachen om hem te doen voelen, dat het in orde was. Het was een dikke brief, dien hij in de hand hield.

„Ik mag hem aan niemand anders geven. Aan geen vreemde”.

„Ik ben geen vreemde”. Maar haar stem beefde en hij hield den brief nog vast.

Millie kwam naar buiten met eten voor Bumble.

„Millie”, riep zij, „wie ben ik?”

Millie liet bijna het bord met eten vallen.

„Wat, waarom?” stamelde zij. „Weet u dat niet?”

„Ik weet het wel, maar deze jongen weet het niet”.

„O”. Millie was gerustgesteld. „U bent mevrouw Lincoln Holt”, zeide zij op beslist toon.

De jongen grinnikte. Hij leek op een bekenden jongen met sproeten, in de films. „Nu, ik denk wel, dan dat het in orde is. Je moet voorzichtig zijn. Dit is een heel belangrijke brief”, zeide hij gewichtig.

Ja, een zeer gewichtige brief. Nu dat zij hem in haar handen had, wist zij dat, want zij had dit handschrift al eerder gezien. Zij had het gezien in een zekeren brief, dien haar schoonmoeder haar had laten lezen.

De brief was van Ambrose Holt.

Zelfs nu vergat zij den jongen niet. „Millie”, zeide zij, „maak wat limonade klaar voor onzen jongen vriend en geef hem dan vijftig cents”.

„Ik ben al betaald,” zeide hij eerlijk.

„O, wel, laat je nog maar eens betalen. Het is zoo warm vandaag.”

Zij verdwenen en zij stond daar en keek naar het lange, dunne handschrift, voelde de dikte van de envelop.

Langzaam ging zij naar haar kamer. Als men lang gewacht heeft, is het, alsof men zich niet kan haasten. En dan, zij was bang.

Zij keek van den eenen stoel naar den anderen, alsof het wat uitmaakte, welken stoel zij koos. Blijkbaar vond zij geen enkelen stoel geschikt, want zij ging door Lincoln's kamer, de kast door, de wenteltrap af, naar het „hol”.

Daar kon zij niet gestoord worden.

HOOFDSTUK XXVI

De brief droeg geen poststempel of datum, zoodat hij niet aan een plaats of tijd gebonden was en luidde:

Lieve Harriette.

Ik heb niet veel brieven in mijn leven geschreven en deze zal de laatste zijn. Ik wenschte, dat dit een goede brief werd, want hij is aan jou gericht en je bent niet alleen Harriette, maar ook de laatste persoon, tot wie ik spreek — (Wat bedoelt hij? dacht zij verschrikt.) — zoodat het iets moet zijn, wat de moeite van het zeggen waard is. De moeilijkheid is, dat ik het schrijven lang geleden heb opgegeven, omdat het mij toescheen, dat het belangrijke niet gezegd kan worden.

Ik wenschte, dat ik je kon helpen om Lincoln te begrijpen, want ik zie, dat je hem liefhebt en wilt voortgaan met hem te leven. En ik vind het onplezierig om heen te gaan en je in het duister te laten. (Heengaan? Waarheen? vroeg zij zichzelf af, den brief in haar hand klemmend, als om hem vast te houden.) Ik ken Lincoln slechts als de herinnering aan een kleinen jongen, een verwaanden kleinen jongen, maar misschien zijn alle knappe kleine jongens verwaand; ik ken hem uit dingen, die hij schrijft en die mij toeschijnen aan een ziekte te lijden, en door jou, die hem lief hebt en daarom een beetje beschermend en terughoudend bent.

Als ik niet veel zeggen kan over Lincoln, dat ik nog niet gezegd heb, dan kan ik wel wat over mijzelf vertellen en als je de waarheid vertelt over een menselijk wezen, dan werpt dat misschien een weinig licht over elk ander wezen. Het is ook een troost voor mijzelf, want als je weggaat, zou je het gevoel willen hebben, dat je wordt begrepen door één persoon ter wereld. Het is niet zoo eenzaam, dat is alles. („Ik weet niet

wat hij bedoelt” zeide zij tot zichzelf, hoewel zij vreesde, dat zij het wel wist.)

Als ik met andere kleine jongens was, dan trachtte ik te zijn zooals zij. De meeste menschen houden dat vol, doen het tot het bittere einde toe, wat de reden ervan is, dat wij zooveel op elkander gelijken en zooveel minder zijn, dan wij konden zijn. Nu, het verveelde mij dat te doen, want de dingen, waarin wij voorgeven gelijk te zijn, zijn niet de meest reële dingen in ons. Ik voelde heel wat, dat ik niet kon uitspreken en daarom ontwikkelde ik al vroeg de gewoonte om grappen te maken over wat ik zeide. Het is geen erg goede techniek; tegenwoordig zouden ze dat camoufleren noemen en, hoe je het ook noemen wilt, het maakt iemand nogal eenzaam.

En wat was het, dat ik voelde en niet zeide? Het leven had iets betooverends en tusschen dat en iemands ik was een muur van alledaagsheid, die het betooverende buiten sloot. Die muur werd beschouwd als het ding zelf, die muur werd het leven genoemd. Maar, dat is hij niet, dat is alles. (Nee, beaamde Blossom, dat is hij niet.)

En daarom werd ik na eenigen tijd moe van het spel, van dat spel van iets te zijn, dat ik niet was en ik dacht, dat ik mij maar zou wagen aan de andere zijde van den muur.

Zonder twijfel zijn er menschen, die het beter gedaan hebben dan ik; die konden blijven in hun werk, hun leven en niet tegenstaande dat konden zijn, wat zij wenschten te zijn. Of het zou moeten zijn, dat zij het beter deden door het leven te beseffen door al die andere dingen heen. Misschien zijn zij beter — meer, maar zij zijn niet ik, zoodat wij nu niet over hen spreken. Maar laat mij terloops opmerken, — en dit is alles terloops gezegd — dat er een massa menschen zijn, die willen beweren, dat zij het doen en het in het geheel niet doen. Zij leven alleen het leven, maar zonder het te beseffen. En mogelijk moet dat dan ook zoo zijn, maar laat hen zich niet daar indringen, waar zij niet behooren en gewichtig spreken, dat wekt iemands lachlust op. Je vader zou zeggen, dat hij geleefd had, maar zijn gezicht zegt het niet.

(„Arme vader”, zeide Blossom tot zichzelf, „hij is zoo goed voor mij geweest.”) *(Wordt vervolgd)*

DE IJSHEILIGEN

DOOR GEERTRUIDA CARELSEN

WANNEER zullen zij verschijnen, dit jaar? De dag hunner aankomst verschilt wel eens een weinig. De traditie wankelt tusschen 11, 12, 13 en 12, 13, 14 Mei. In het eerste geval heeten zij: St. Mamertus, St. Pancratius, St. Servatius; in het tweede: St. Pancratius, St. Servatius, St. Bonifacius. Maar zich vertoonen doen zij, men mag wel zeggen: onvermijdelijk, de drie „ijsheiligen”. In Duitschland, aan den Rijn, vreest men zeer hun strengheid, vooral omdat die doorgaans samenvalt met den bloeitijd van de druiven, en dan heel wat schade kan toebrengen aan den wijnoogst. Ik zag hen daar eens afgebeeld op een groot schilderij: drie grimmige reuzen, in pelswerk gehuld en met sneeuw en ijskegels behangen, zoo Decemberachtig of het „Weihnachtsmänner” waren, van een hoogen rotstop af den schepter zwaaiend over een meigroen landschap. 't Was griezelig om aan te zien, die fantastische voorstelling: even griezelig als ons, in nuchtere werkelijkheid, de kille koude, aan hun naam verbonden, te midden van het jonge groen door de leden kan varen. ☞ Gelijk ginds, over de grenzen de wijnbergen, zoo hebben ten onzent de bloeiende boomgaarden het meest van de strengheid dier heeren te lijden. De vruchtboomen stonden zoo mooi „als met een wit laken overdekt”, en dan op ééns, door een nachtvorst Na de verschijning dier gevreesde patroons pleegt het ettelijke dagen, soms wel een paar weken te duren, eer de temperatuur zich herstelt. Hoe dat komt, uit een weerkundig, natuurwetenschappelijk oogpunt? Ja, daaromtrent heb ik al zoo velerlei uitleg gehoord, dat ik dit liever aan de meteorologen overlaat. Op praktisch gebied respecteer ik de uitspraak van een ouden tuinman: „Of de duvel er achter zit of de wind, komt op hetzelfde neer; vóór twintig Mei moet je geen teere planten buiten brengen.” Vast staat dat er in Mei een kouperiode komt, wat vroeger of wat later, wat langer of wat korter, wat feller of wat minder fel. Wat mij in deze het meest verwondert, is: dat telkens weer opnieuw zooveel menschen zich over dit natuurverschijnsel verbazen, alsof het iets tot nog toe ongehoords was. *(Vervolg en slot op bladz. 239)*

Foto D. van der Meulen TERIEM, DE STAD VAN GODSDIENST EN WETENSCHAP IN HADRAMAUT

HADRAMAUT, HET VERGETEN LAND VAN WIEROOK, MYRRHE EN ALOË

DOOR D. VAN DER MEULEN

IV. TERIEM EN QABR HOED, HET NATIONALE HEILIGDOM VAN HADRAMAUT

TERIEM wa la teroem ghairha!" dat wil zeggen: „Teriem! . . . en dan verlangt ge niets anders meer!" is de in Hadramaut bekende woordspeling op den naam van de meest oostelijke en merkwaardigste van de drie groote steden der vallei. Ná Hirsch in 1893 was hier geen westersch explorator meer geweest. Een verkenningseskader van de Royal Air Force uit Aden had in '29 gecirkeld boven deze van de andere twee weer geheel afwijkende stad, maar toen nieuwsgierige Bedoeïnen schoten op deze wonderlijke vogels, met de bedoeling ze eens van dichtbij te kunnen zien, hadden de spiedende verkenners de hoogte weer opgezocht, en Teriem werd verder niet in z'n eeuwenrust gestoord. Veertig jaren geleden was Hirsch nog door een fanatieke menigte belegerd in het huis van zijn gastheer; de hier zoo machtige Sajjidspartij eischte zijn uitlevering. Het zou slecht met hem zijn afgelopen als zijn gastheer niet voor hem was opgetreden, en zijn oogenblikkelijke verwijdering uit Teriem beloofd had. De tijden zijn wel veranderd! De invloedrijkste Sajjid van Teriem, Aboe Bakr Bin Sjeich al-Kaaf, zette zijn paleis-achtige woning wijd voor ons open, bood niet alleen een gastvrijheid waarover we ons steeds opnieuw moesten verwonderen, maar hij was ook de man die de verdere tochten voor ons regelde en ze door zijn grooten invloed op de omwonende Bedoeïnen-stammen mogelijk maakte. ☞ Teriem heet de stad van den godsdienst en de wetenschap. Die eere-naam berust nog op oude glorie, waarvan veel is ondergegaan. Het verhaal dat te Teriem 360 moskeeën zijn, was wellicht eens waar, maar is het dat nu niet meer. Toch valt nog dadelijk het groote aantal moskeeën en minārets op. De hoogste mināret van Hadramaut staat ook hier. ☞ Op een namiddag hebben von Wissmann en ik dit 50 M. hooge bouwwerk van

leem beklommen. Helaas heeft men den ronden vorm door den modernen vierkanten vervangen. Ook is de eenvoudige bandversiering achterwege gebleven en zijn er raam-openingen in den naar boven toeloopenden toren gemaakt. De leemen wenteltrap wordt hoogerop steeds nauwer, dicht bij den top kunnen slechts slanke menschen zich door den schroefelenden tunnel wringen. Op één gedrongen konden we echter staan in den met leempilaren omgeven top-koepel. Zachtjes bewoog de top zich heen en weer in den heeten, drogen wind . . . Eerst merkten we dat niet, maar toen we er op gingen letten overdreef onze fantasie de beweging nog. De gedachte, daar zoo hoog boven den grond te staan op een piek van droge leem, greep ons aan. In stilte werden de noodzakelijke metingen en opnamen voltooid, en met een gevoel van opluchting kropen we door den bruinen schroeftunnel omlaag, met eerbied denkende aan de eenvoudige bouwmeesters, die, zonder spanningen en trekkingen te kunnen berekenen, door de ervaring vergaderd door een voorgeslacht van bouwkunstenaars, geleerd hebben deze grootsche monumenten in leem te scheppen. ☞ Teriem is ook de stad der paleizen. Hier wonen de Hadramieten die we kenden als de grootgrondbezitters, huizen- en hoteleigenaars uit de Straits-Settlements en de groote steden van Ned. Indië. De Sultan zou zóó in de schaduw raken van deze mannen van geld en naam, dat hij er maar de voorkeur aan geeft te wonen in de stad van zijn oom, den Sultan van Seiwoen. De bouwstijl der paleizen van Teriem staat sterk onder den invloed van Java, Singapore en Br. Indië. De eenvoud en soberheid van den Hadrami-stijl zijn verloren gegaan, doch de hygiëne heeft er bij gewonnen. De invoer van Java-teakhout heeft dat mogelijk gemaakt; hooge, breede ramen en forsche deuren zijn aangebracht, ook het badkamer- en

W.C.-systeem is meer Javaansch. ☒ Het meest-opvallende is echter iets anders. Toen we van den laatste berguitlooper Teriem zagen liggen, werden we het meest verrast en geboeid door de onwezenlijke kleuren van de paleizen, die vierkant en hoog uitstaken boven de omringende dadelpalmen. We zagen hemelsblauwe met helgele versieringsmotieven langs de hoge ramenrijen, andere rose met blauwe lijnversiering, weer andere zee-groen. Wat in ons kleurenrijke land jammerlijk leelijk zou zijn, doet in dit land vol licht en zon, doch zoo arm aan kleur, niet onprettig aan. Hier is slechts het lichtbruin der huizen en straten, het sombere bruin-zwart der rotswanden, het grauwe van de steenige woestijn-vlakte, het onveranderlijke diep-groen van de dadelpalmen en het wit-blauw van het verblindende uitspan-sel. Door het wreede licht op die kleurenarme omgeving, worden de oogen geplaagd en vermoeid. Het is te begrijpen dat zij, die gezegender landen zagen, de behoefte hadden wat blijde kleurherinnering mee te nemen naar hun misdeelde vaderland. ☒ Het was de heetste tijd van het jaar toen we te Teriem waren. Overdag is de stad als dood, slechts in de schaduw der dadel-tuinen is het loome beweeg der waterputtende dieren en der vogels-verjagende vrouwen en kinderen. In de straten is bijna niemand. De dagen zijn kwellingen die men zooveel mogelijk slapende tracht door te komen. Tegen zonsondergang leeft de stad op, men trekt naar buiten, naar de pleinen en tuinen, of brengt de platte daken voor het avond- en nacht-verblijf in orde. De zonen der rijken gaan naar de tuinhuizen waar gezamenlijk de rituele gebeden verricht worden en waar dan gezwommen wordt in het lauwwarme water der gemet-selde bassins. Daarna komt men bijeen op een groot dak-terras van één der paleizen, thee uit samovars wordt eindeloos geschonken, gesprekken over den wereldoorlog worden begonnen. Daar wil men in dit land van oorlogvoering steeds meer van hooren. Mijn reismakker verloor zijn knie in een vlieggevecht aan het west-front, hij spreekt daar niet graag over, maar de jeugd dringt om hem samen en vraagt en vraagt. Ik moet de verhalen vertellen die de oogen van onze hoorders doen schitteren. Ze moeten na eenigen tijd plaats maken voor de ouderen, maar „Harmal” (verbastering der Bedoeïnen van Hermann), de duitsche soldaat, is hun man geworden. Later werden we door deze jeugdige vrienden bij vreemden aldus geïntroduceerd: „dit is de Consul, hij is maar een man van politiek, maar dit is Harmal, de duitsche soldaat, kijk maar naar zijn been, de man die geen hoogte vreest noch diepte”. Die laatste toevoeging had hij te danken aan zijn waaghal-

Foto D. van der Meulen

QASAM, EEN STERVENDE STAD IN EEN UITDROGEND LAND

zerige rotsbeklimmingen en zijn afdalingen in de hier gevreesde grotten. ☒ Wondere dagen doorleefden we te Teriem, in de gastvrije woning van Sajjid al-Kaaf. In deze omgeving van rustige en van verlangenlooze mensen, waren wij de eenige onrustigen, met een groot en nog onvervuld verlangen, al waren we ook in de stad die het laatste doel van alle aard-sche verlangen heette te zijn. Wij wilden de twee mysteries van Hadramaut zien, nl. de nationale bedevaartplaats, het graf van den profeet Hoed, en den hellemond Bir Barhoet. Steeds trachtte onze gastheer af te raden deze in den heeten tijd zoo bij uitstek vermoeiende en ook niet gevaarlooze onder-neming te wagen. Om de gedachten wat af te leiden maakte hij het ons mogelijk het ruïnen-complex van Sune, dat een

Foto Royal Air Force Official Crown Copyright reserved

HET NATIONALE HEILIGDOM DER HADRAMIETEN: HET GRAF VAN HOED, DEN PROFEET VAN ALLAH

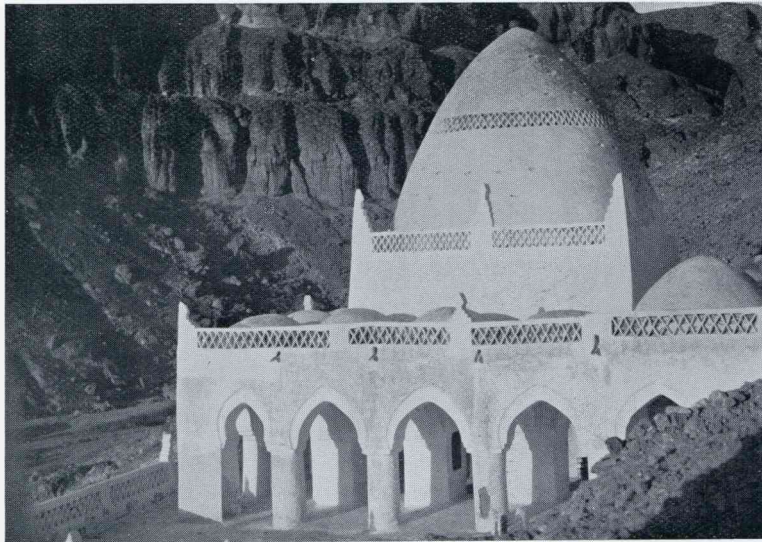

Foto D. van der Meulen

DE GRAFTOMBE VAN NABI HOED

Foto D. van der Meulen

HOOFDMOSKEE TE HOREIDA

De vierkante bouw wijst op Indischen invloed

eind ten Zuiden van Teriem ligt, te bezoeken. De daarbij doorstane warmte bracht ons echter niet tot andere gedachten en met een bezorgd gelaat gaf Sajjid al-Kaaf toe aan zijn gasten „die hem steeds meer aan het hart groeiden”, maar die hij toch eenigszins krankzinnig achtte. Niemand van de familie of huisvrienden dacht er ook maar aan ons te bege-

Foto D. van der Meulen

EEN VERVALLEN BURCHT IN EEN STERVEND LAND

leiden. Slechts door Bedoeinen vergezeld trokken we in twee auto's zoo ver oostwaarts door de wadi als mogelijk was. We gingen hier een land binnen dat door droogte en onderlinge oorlogen bezig is uit te sterven. De auto's brachten ons tot de vervallen middeleeuwsche burcht van den Hakim van Qasam. Twee zoons van den ouden burchtheer stierven aan koortsen op Borneo, twee jongere hielden het uit en beginnen wat over te sparen. De Benjamin is nog thuis, maar zal ook het land moeten verlaten om op Borneo zijn geluk te gaan beproeven. Het verzoek van den vader om hem met mij mee te mogen geven naar Indië moest ik afwijzen, daar ik van Hadramaut niet rechtstreeks naar Indië zou vertrekken. Van Qasam trekken we met kameelen en ezels door de wadi, steeds Oostwaarts. Met tegenzin reizen onze Bedoeinen gedurende de heete uren van den dag, doch wij zijn daartoe gedwongen om het land te kunnen zien, waar we door trekken. Dat veroorzaakt veel gekibbel en spanning. Tegen den avond van den tweeden dag zijn we echter tot dicht bij de kloof van Nabi Hoed genaderd. In het uitgestorven, stille land zien we, scherp afstekend tegen de bijna zwarte rotsen, de witte cultusgebouwtjes liggen. Wat lager is de stad, die slechts drie dagen per jaar bewoond is, nl. dan wanneer een algemeene godsvrede het mogelijk maakt om uit de verste hoeken van het land op te trekken naar dit heiligdom. Uit dit zoo dun bevolkte, barre woestijnland komen dan wel 3000 menschen samen om aan hun verlangen naar innerlijken vrede en naar wat meer geluk uiting te geven. Mijn reismakker en ik zijn onze karavaan ver vooruit, alleen betreden we dit voor de Hadramieten heilige gebied. Het is er roerloos en stil, geen levend wezen bespeuren we. Ja toch, in gebed verzonken ligt een groep pelgrims geprosterneerd tusschen de zuilen van de naqa-moskee. Maar niemand let op ons! Ongehinderd kunnen we deze aanbiddingsplaats uit pre-islamischen tijd naderen. Waar we primitieve en verwaarloosde gebouwen verwacht hadden, omringd door een half-in-elkaar-gezakt hutendorp, vinden we een sierlijke, helderwitte, degelijk gebouwde graftombe, moskeeën, gebouwtjes voor reiniging enz., en dieper in het dal een stad van groote, goed onderhouden huizen van drie en meer verdiepingen hoog. Groote toewijding en liefde spreekt uit wat hier gebouwd werd en onderhouden wordt. Wij, de eerste pelgrims uit het Westen, staan in bewondering verzonken, en zien op dat, wat als het hoogste in den mensch zich uiten wil, overal, ook hier aan den uitersten rand van een maar juist bewoonbare wereld. Hier komen ze bijeen, de Bedoeinen en stadsbewoners, de weinige dagen van het jaar dat alle strijd en bloedwraak rust. Hier staat men met al zijn nood en kommer en met een onvernietigbaar taaie hoop aan de grens van een beter land. Hoed was een profeet, door Allah gezonden naar de Adieten, de oerbewoners van Hadramaut. Als een boete-prediker riep hij tot bekeering en dreigde met Allah's ontzettende straf indien men niet luisterde. Zijn woord verklonk in de woestijn, Hoed werd achtervolgd en zou

hier in de handen van zijn vijanden gevallen zijn. Allah opende echter de rots voor hem en liet hem daar binnen gaan. Zijn trouwe naqa (rij-kameel) van welks melk hij leefde, stierf vlak bij zijn graf en versteende. De naqa-moskee werd tegen de versteende kameel aangebouwd, en op de plaats waar de rots gespleten was bouwde een berouwvol nageslacht later de grafkoepel van Hoed. Het lichaam van den wel 40 M. langen profeet steekt ver buiten den koepel uit en wordt door een witgekalkten steenen richel aangegeven. Binnen de koepel zagen we de gespleten rots welks randen gepolijst zijn door de tienduizenden handen die er biddende langs gestreken zijn en door de lippen die in vervoering deze heilige plaats gekust hebben. (Slot volgt)

KERKEN EN KERKHOVEN IN FRIESLAND

DOOR H. G. CANNEGIETER

DE kerk is niet slechts het centrum van het godsdienstig leven, maar evenzeer, zelfs in menig geval nog meer, het middelpunt van de dorpsgemeenschap in Friesland. Niet slechts architectonisch, maar tevens materieel en in cultureel opzicht. Van de kerk en de kerkegoederen, welke veelal als dorpsgoederen worden beschouwd, leeft heel het dorp. In de kerk hebben behalve de godsdienstoefeningen samenkomsten van allerlei aard plaats. Rondom de kerk begraven geloovig en ongeloovig hun dooden en de torenklok luidt het uur van den arbeid en van den maaltijd voor allen tezamen. ☼ Als kuikens rondom een kloek liggen de dorpshuisjes rondom het onevenredig groote bakbeest van een kerk samengedrongen. Het is, of zij bescherming zoeken tegen een onbestemde bedreiging. En dat doen zij dan ook. ☼ In het onderbewustzijn leeft het instinct van gevaar voort, ook sinds het gevaar zelf is verdwenen. En al staan sinds Caspar di Robles, de Spanjaard, wiens gewelddadig gezag voor het eigenzinnige Friesland in menig opzicht tot zegen geweest is, de zeedijken den grimmigen vloed in den weg, toch zoekt het dorp als van ouds nog steeds instinctief toevlucht bij de terp. Want de kerk is tenslotte de terp en de uit praktisch oogpunt vaak onzinnig hooge toren staat op die terp als een baken, waarheen men zich bij watervloed heeft te richten, om have en goed in veiligheid te brengen onder de ruime gewelven van het aloude kerkgebouw. ☼ Sinds de zeedijken die oude historische aardheuvels overbodig hebben gemaakt, is men begonnen de terpen te slechten. Dat werd voor de bezitters een buitenkansje! Die eeuwenoude aarde, waar de mest en de humus van reeksen geslachten tot een soort vruchtbaarheids-extract was gecondenseerd, had geweldige waarde voor de schrale en dorre streken, welke men elders in ontginning ging brengen. Naast het zwarte goud van de steenkool, dat Limburg verrijkt, kreeg Friesland het grauwe goud van de terpaarde. ☼ Ook andere schatten zaten daar in die tot afgraving bestemde aardheuvels. In het tijdperk der watervloeden was de terp de voortdurende woonplaats van menschen geweest. Men had er zijn dooden begraven, zijn afval gedeponneerd, zijn kleinoodiën verborgen, wanneer men voor den vijand moest vluchten. En zoo was allengs elke terp een museum van antiquiteiten geworden. Het Friesche museum te Leeuwarden is goeddeels een verzameling van vondsten uit terpen. ☼ Elk dorp had verscheidene stinsen, kasteelen waar de burchtheeren woonden en elke stins was gebouwd op een terp. Bij de afbraak van de stinsen kwamen ook de terpen voor afgraving vrij. Voor de jeugd vooral was de afgraving van een terp steeds een romantische gebeurtenis. Reeds de verschillende kleuren der aardlagen bij de doorsnede gaven stof tot historische overpeinzing. En dan het botje, de knekel, welke half uit die doorsnede stak en welke men gemakkelijk kon buitmaken! Deden deze relieken niet droomen van de ridders en abten, die vroeger op deze plek hun avontuurlijk leven hadden geleid? ☼ Eén terp echter bleef voor afgraving gespaard. Bij al de individuele vluchtheuvels, waar de potentaten en machthebbers zich tegen vijand en vloed in veiligheid hadden gebracht, was er één collectieve vluchtheuvel geweest voor den minderen man: de terp, waarop de kerk was gebouwd, welker gewelven bescherming boden aan de geheele bevolking. ☼ Maar terpaarde is geld waard! En de terp was als vluchtheuvel overbodig geworden. Vandaar, dat men op het voetstuk der kerk zooveel mogelijk bekniibelde. De geleidelijk, bijna onmerkbaar glooiende terp werd een rots, en hier en daar liepen de wanden van den heu-

vel waarop de kerk staat, allengs bijna loodrecht omhoog. ☼ Het is soms een dwaas gezicht, daar midden in de kale Friesche vlakke zoo'n dorpskerk te ontwaren, welke de allures aanneemt van een burcht of klooster, boven op den top van een ontoegankelijk rotspunt gebouwd. Men zou zich, zooals bijv. te Hogebeintum, waar klipgeiten de steile helling van den kerkheuvel begrazen, aan den Rijn of den Donau met hun rotsburchten wenen! Er moeten in zulke gevallen trappen gemetseld worden om den kerkgangers den tocht naar boven mogelijk te maken! ☼ Friesland geeft een ware staalkaart van kerkarchitectuur te aanschouwen. De typisch-Friesche kerkvorm vindt de lezer op bladz. 237 belichaamd in het kerkje te Zwichum, welks toren het kenmerkende zadeldak draagt. Aan den noordkant van dergelijke typische kerkgebouwen treft men veelal een z.g. „Noormanspoortje” aan, dat volgens de legende een herinnering uit den tijd van de Noormannen bewaart. ☼ Bij dit soort kerkgebouwen is de verhouding tusschen kerk en toren vrij evenredig. Ook het steenen muurtje rondom het kerkhof (gunstige tegenstelling met het ook veel voorkomende ijzeren of houten spijlenhek) en de trapvormige toegang maken een harmonischen indruk. ☼ Naast dergelijken evenredigen bouw staan de miniatuurkerkjes met een kolos van een toren en de geweldige kerken met een bespottelijk klein torentje. Van de laatste soort levert Bergum een teekenend voorbeeld. Dit kerkgebouw is heusch het eenige niet, dat zulk een samengelapten indruk maakt. Er zijn nog wel sterker voorbeelden te vinden! ☼ De toren van Bergum toont aan, dat men in Friesland naast het zadeldak ook de torenspits kent. Gewoonlijk is deze met leien belegd. Een enkele maal treft men torens aan gelijk die van Surhuizum, waarvan de spits van baksteen is opgetrokken. Ook buiten Friesland zijn mij enkele exemplaren van dit type bekend; in Kennemerland staan torens met gemetselde spitsen te Heemskerk en te Uitgeest. ☼ Wie den toren van Surhuizum, aanschouwt, waarbij het onbenullige gepleisterde kerkje al evenmin past als het potloodpuntje bij de burchtachtige kruiskerk van Bergum, zal dit ruige brok steen bewonderen. Hoe goed komen de machtige proporties uit tegenover de huisjes aan den voet van het gevaarte, welke toch op zichzelf flinke dorpswoningen en hoeven zijn. Jammer, dat er geen straf op staat, zulk een eerbiedwaardig bouwwerk door het aanbrengen van een onnoozele deur met bijbehorend portaal aldus te bederven! ☼ Aan welke zonderlinge fantasieën dorpsstimmerlieden zich bij den bouw van kerken en torens soms te buiten kunnen gaan, bewijst het architectonische wonder van Sint Jacobi Parochie, dat de schoonheden van Hellas en Indië naar den nuchteren Frieschen bouwhoek tracht te verplaatsen. Een

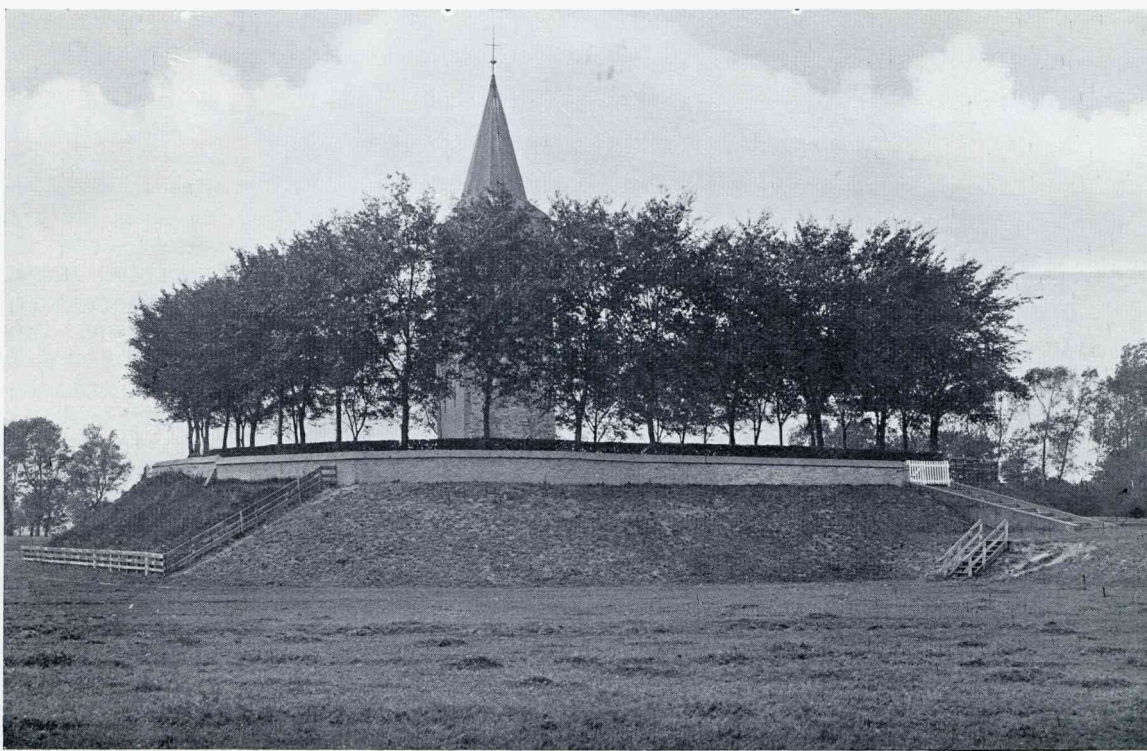

Foto R. H. Herwig

KERK MET KERKHOFF TE OOSTERWIERUM

Voorbeeld van een terpaafgraving, waardoor kerk en kerkhof op een heuvel zijn komen te liggen. Het hoogste kerkhof van dien aard vindt men te Hogebeintum

dergelijke fantasmagorie heeft een plattelandsbouwmeester in het dorpje Deinum beproefd, waar de toren gekroond wordt door een oosterschen koepel, welke het bouwwerk in den omtrek den naam „peperbus” heeft doen verwerven¹⁾. Een uurtje van Deinum vandaan vindt men de kerk van Dronrijp, die twee torens draagt: een kleine en daartegenaan nog een heel kleine. Men vertelt, dat dit een symbolische voorstelling moet zijn van de moedermaagd met haar kind. ☼ Eigenaardig is de verhouding tusschen het muurwerk en de spits van den toren te Minnertsga. Het is, of men op het massale onderstuk uit speelschheid een huisje gebouwd heeft. ☼ Dit onderstuk lijkt veel op dat van den vermaarden toren te Tzum, de hoogste toren van Friesland. Maar laatstgenoemd bouwwerk onderscheidt zich van het eerste, doordat daar de spits hooger is dan het vierkant en hierdoor een nieuwe onevenredigheid is bewerkt. Als een potlood staat de Tzummer toren in het landschap en dit potlood staat bovendien nog scheef. ☼ Aan de meeste kerken en torens in Friesland zijn legenden verbonden. Het bekendste is wel het verhaal, dat de verklaring moet geven, waarom men in Friesland de Tzummern „lijntje-snijders” en de Oldeboornsters „torenmeters” noemt. ☼ Het zal binnenkort, — in 1936, — twee eeuwen geleden zijn, dat men te Oldeboorn besloot, een nieuwen toren te bouwen. Men wilde bij deze gelegenheid zijn dorps trots bevredigen door Tzum te overtroeven. Maar de juiste hoogte van den Tzummer toren scheen destijds onbekend te zijn, weshalve het dorp Oldeboorn een paar mannen afvaardigde, om tersluiks den toren te Tzum te gaan meten. Zij beklommen den toren en lieten van den torenhaan een lijn met een schietlood naar beneden. Zoodra het schietlood de aarde bereikt had, knipten zij het touw door en staken het in hun zak. ☼ Maar toen zij daarna bij den dorps-schoolmeester den sleutel van den toren terugbrachten en bij hem op een kop koffie werden onthaald, zag het dochttertje van den schoolmeester, — anderen zeggen zijn vrouw, — het eindje van de lijn uit den zak steken en sneed er, het doel van de geheimzinnige zending begrijpend, een flink stuk af. Zoodat de toren van Oldeboorn, toen deze naar de maat van het restant der lijn was opgetrokken, nog beneden de hoogte van het Tzummer bouwwerk gebleven was en de vermaarde toren zijn roem als „de hoogste van Friesland” kon handhaven. ☼ Aardig

Foto R. H. Herwig

KERK TE SINT JACOBI PAROCHIE

Voor het bouwen van deze kerk heeft een dorpslimmerman zich laten inspireren door de schoonheden van 'Hellas en Voor-Indië'!

is ook een andere legende, welke men omtrent dezen zelfden toren vertelt. Eens kwamen drie guiten, — volgens sommigen zijn het Franeker studenten geweest, — in de herberg te Tzum en maakten daar goede sier. ☼ Toen het op betalen aankwam, vroegen zij den waard om uitstel. Zij hadden onderling een weddenschap aangegaan, en wie deze verloor, zou moeten betalen. De waard stemde toe en vroeg daarna, of hij bijgeval mocht weten, wat deze weddenschap inhield. Waarna de studenten vertelden, dat ze gewed hadden, naar welke zijde de scheeve toren van Tzum eenmaal zou omvallen, naar het noorden, het westen of het oosten. De waard mocht, zoo hij wilde, als vierde man meewedden; voor hem bleef dan het zuiden nog open!

(Slot volgt)

¹⁾ Zie Buiten 1930, nr. 52.**DE MEIBOOM VAN POSCHENHOF**

DOOR M. VAN ITERSUM-VAN ITERSUM

HEBT u het al gehoord?” kwam Bertha, het Hausmädchen, mij opgewonden vragen, toen ik op een middag bezig was de kippen te voeren. ☼ „Wat gehoord?” vroeg ik, een eend te hulp schietend, die door den kalkoenschen haan werd aangevallen, daar hij dezen een stukje brood voor zijn snavel had weggesnapt. ☼ „De knechts gaan er vanavond met de andere Burschen van het dorp op uit, om den meiboom uit het bosch te halen”. ☼ „Den meiboom, hebben ze dien van den Oberforstverwalter gekocht?” ☼ Verbaasd keek het meisje mij aan. „Kopen? Welneen mevrouw, die stelen we toch!” ☼ Nu was het mijn beurt om verwonderd te zijn. „Maar Bertha”, lachte ik, „je zegt dit zoo kalm, alsof het stelen hier tot de dagelijksche bezigheden behoort”. ☼ „U kunt mij gerust gelooven”, verzekerde ze, „die boomen moeten gestolen worden, anders is er niets aan. Dat gebeurt in alle dorpen, dass ist bei uns der Brauch!” ☼ „Hm! dat jullie er veel oude gebruiken op na houden, weet ik nu wel”, antwoordde ik, nog maar half overtuigd, „maar wat zegt dan degene, die door jullie schuld zijn boom kwijt raakt, want de leelijkste zul je zeker niet uitzoeken en op een goeden dag komt het tòch uit”. ☼ „Ja, der kann nichts machen, en ontdekt wordt het nooit, want we verraden elkaar niet. Alleen weten ze niet”, ging ze na-

Foto R. H. Herwig

TOREN TE MINNERTSGA

Met een soort huisje op het massale onderstuk

Foto Gombault

KERK TE ZWICHUM

Type van een Friesche kerk en toren in den oorspronkelijken stijl. Men lette op het zadeldak van den toren en op het steenen muurtje, dat het kerkhof harmonisch afsluit

denkend verder, „hoe ze den vos vanavond uit den stal moeten halen, zonder dat mijnheer het merkt”. „Wat zeg je?” vroeg ik verontwaardigd, „je wilt toch niet beweren, dat men van plan is een van onze paarden voor de houtkar te spannen?” „Sep!” riep ik den eersten knecht bij mij, die juist over den hof liep, „kom eens hier”. „Wat gaat u doen?” wilde Bertha angstig weten, want Sep was haar broer, voor wiens groote handen zij een diep respect had. „Hem vragen of het waar is, wat jij mij daar-net verteld hebt”. „Het kwam de arme Bertha slecht te staan, dat zij zoo leelijk haar mond voorbij gepraat had. Nauwelijks had ik den knecht het zooeven gehoorde medegedeeld, of rood van toorn wendde hij zich tot zijn zuster, gaf haar een klinkende oorvijs en schreeuwde: „du Narr, der Teufel soll dich holen, scher dich weg!” „Dat liet zijn slachtoffer zich geen tweemaal zeggen, luid huilend, met het schort voor het gezicht gedrukt, holde ze naar huis terug. „Maar Sep, dat had je niet mogen doen”, verweet ik hem. „Jij verdient een oorvijs, omdat je vanavond stiekum met een van onze paarden uit stelen wilt gaan. Wat zal mijnheer zeggen, als hij het hoort?” „Die mag het volstrekt niet weten”, antwoordde de schuldige, die intusschen alweer gekalmeerd was, hevig geschrokken. „Sonst donnert es ganz bestimmt!” „Geben tut es sicher was”, gaf ik hiervan overtuigd toe. „Ik zou je dus raden thuis te blijven”. „Zwijgend haalde hij de schouders op. Ik doe het toch, verried mij de koppige uitdrukking in zijn oogen. „Wie van de knechts gaat met je mee?” wenschte ik te weten. „Nun, der Hans, Alois und der Andel! U en mijnheer worden ook uitgenoodigd mevrouw, als we den boom oprichten”, zeide hij, hopende, dat dit pretje mij misschien zachter zou stemmen. „Besluiteloos keek ik hem aan. Ik begreep nu wel, dat ik inderdaad met een oud gebruik te doen had, doch dat men van plan was den vos mee te nemen zonder het ons eerst te vragen, wilde er bij mij niet in. Daarbij wist ik van te voren, dat mijn man nooit een van zijn paarden voor een dergelijk doeleinde zou geven. Hoe dus

dit moeilijke probleem tot een beide partijen bevredigende oplossing te brengen, was mij een raadsel. Plotseling zag ik den Verwalter aankomen. Misschien kon die helpen! Tot mijne verbazing scheen deze van een en ander op de hoogte te zijn. „Ga jij weer aan het werk, Sep”, beval hij den knecht, „ik zal wel zorgen dat de zaak in orde komt”. „We moeten in dit geval maar niet te streng optreden, mevrouw”, zeide hij, zich daarna tot mij wendend, „Het is volkomen waar, dat volgens oud gebruik dergelijke boomen altijd heimelijk 's nachts uit de bosschen weggehaald worden. Om de beurt staan de boeren een of twee paarden hiervoor af en toen men mij gisteren vroeg, of ze ditmaal onzen vos konden krijgen, heb ik mijn toestemming gegeven zonder er eerst met mijnheer of u over te spreken. Om alle moeilijkheden uit den weg te gaan, is het veel beter, dat u beiden er niets van afweet en als Bertha gezwegen had, was dit waarschijnlijk ook wel gelukt. Maar nu . . .” „Maar nu”, onderbrak ik hem lachend, „zou het misschien het beste wezen, als ik in dit komplot werd opgenomen. „Dit zouden ze zeker allen zeer op prijs stellen”. „Vooruit dan maar, op mij kan men rekenen, ik zwijg in zeven talen”. „Een paar dagen later. „We waren op weg naar het dorp, om in de Wirtschaft, „Der ewig duerstende Ziegenbock”, het meiboomfeest bij te wonen. Uit de verte klonken ons reeds de schelle tonen van een landelijk strijkorkest in de ooren. Toen we de herberg naderden, waarvoor eene groote menigte verzameld was, kwam de Wirt ons tegemoet. „Es freut mich, dass Sie gekommen sind!” begroette hij ons, „het zal echter nog een oogenblik duren, voordat de boom opgericht kan worden, want de Gendarm uit Mallerisdorf — een plaatsje hier in de buurt — is net gekomen en nu bezig met nameten. Ja ziet u”, ging hij verder, toen hij merkte, dat we niet goed begrepen wat hij hier mede bedoelde, „zoodra de diefstal bekend is geworden, heeft de Gendarmerie overal in de bosschen ijverig naar den stomp van den afgezaagden boom gezocht. Daar men vanmorgen meende hem ontdekt te hebben, namen ze er de maat van en vergelijken die nu met het dikke uiteinde van onzen boom. Maar”, voegde hij er met een listig lachje aan toe, „de maten kloppen niet en zullen dit

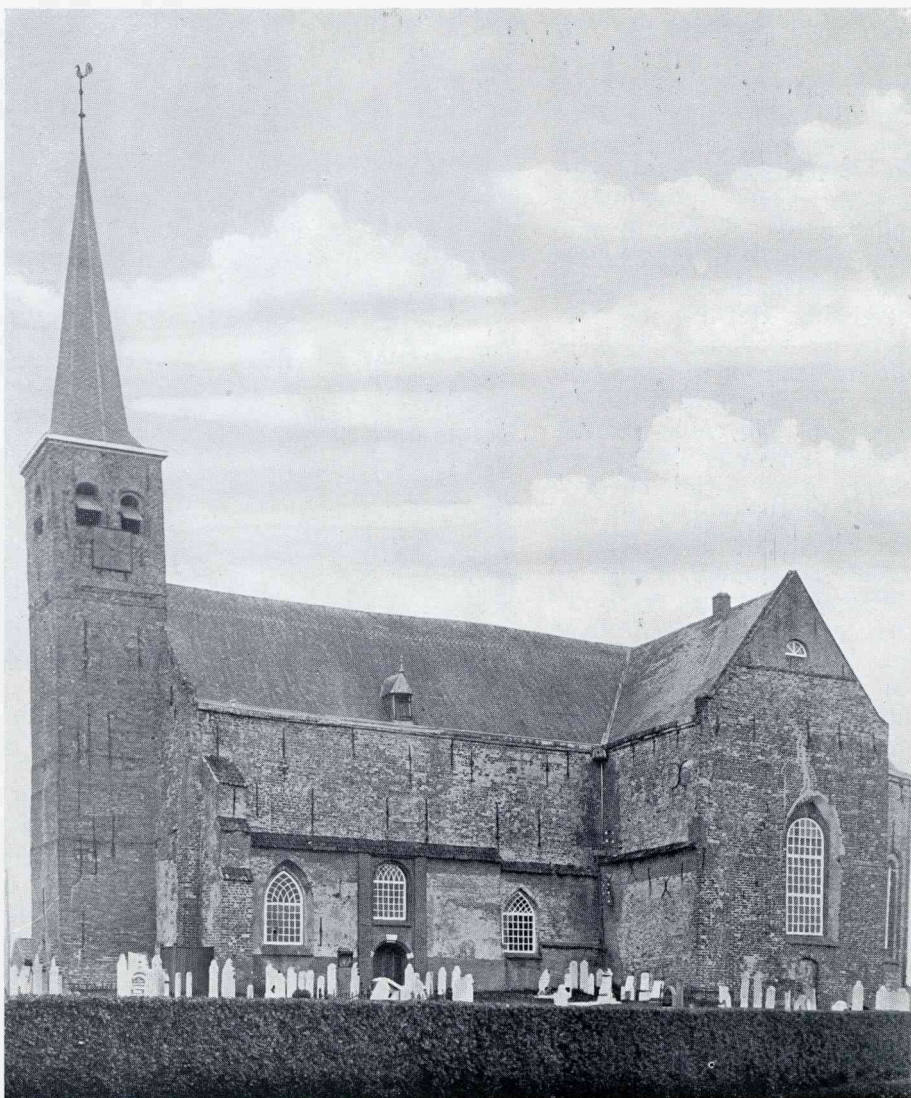

Foto R. H. Herwig

DE KRUIKERK TE BERGUM

Type van een groote kerk met een kleinen toren

ook nooit doen, want weet u wat onze jongens gedaan hebben?"

☒ We keken hem vragend aan. ☒ Nog een paar stappen dichterbij komend, fluisterde hij, „die hebben denzelfden nacht nog een stuk van den stam afgezaagd en dadelijk verbrand. Dus u begrijpt, dat ze lang zoeken kunnen, voordat ze daar een stomp bij vinden". ☒ „Wie heeft dat zoo handig bedacht?" vroeg mijn man lachend. ☒ „Mijn zoon mijnheer, ja, die bliksemsche jongen heeft zijn vader ook al uit menige moeilijkheid geholpen. Past u op! daar komt die nare kerel, nu wordt u misschien uitgehoord". ☒ „Laat hij zijn gang gaan, ik heb een goed geweten". ☒ Daar ik dit echter van mijzelf niet kon beweren, zag ik den man der wet met een kloppend hart naderen. Oh hé, als dat maar goed gaat, dacht ik. ☒ Maar alles liep beter af, dan ik had durven hopen. ☒ „Hoe kom je er bij?" antwoordde mijn man ten hoogste verbaasd, toen de Gendarm wilde weten, of hij inderdaad een van zijn paarden had afgestaan om den meiboom weg te rijden. „Ik heb met de heele zaak niets te maken gehad". ☒ „Hm" weifelend keek de man ons aan. ☒ Nu kom ik aan de beurt, verontrustte ik mij in stilte, hoe draai ik mij daar uit, laat ik trachten hem voor te zijn, voordat hij een van zijne vreeselijke vragen stelt. ☒ Ik zette mijn onschuldigste gezicht. „Als er een paard uit den stal was gekomen, hadden wij het zeker gehoord, zoo iets gebeurt toch niet geruischloos!" ☒ Dat ik dien avond de radio extra hard had laten spelen, om elk ander geluid te dempen, verzweeg ik maar liever. ☒ „Zeker, zeker, daarin hebt u gelijk, maar" ☒ „Neen mijn waarde", onderbrak mijn echtgenoot hem ongeduldig, „die informatie berust op een vergissing. Het lijkt mij trouwens niet zoo moeilijk, om er uit te krijgen, wie de schuldige is". ☒ „Hoe bedoelt u dat?" ☒ „Nu, als ik jou was, zou ik 's avonds in de Wirtschafft gaan zitten en goed naar de gesprekken om mij heen luisteren. Licht, dat er, zooals gewoonlijk, onder de overige aanwezigen een bij is, die te veel heeft gedronken en daardoor iets verklapt". ☒ „Dat dacht u maar, mijnheer! Het is, zoo lang ik Gendarm ben, met die meiboomgeschiedenissen nog nooit voorgekomen, dat een van die kerels, al hebben ze nog zoo'n Bierrausch, de anderen verraadt. Op dat gebied heerscht er onder de boeren een solidariteit, die ik, als ik niet tot de Gendarmerie behoorde, zou moeten bewonderen". ☒ „Wie weet, misschien lukt het je dezen keer", troostte ik, medelijden huichelend. ☒ „Zouden we nu den boom mogen oprichten, Herr Kommissar?" vroeg de naderbij tredende burgemeester onderdanig beleefd, „of hebt u den dief misschien reeds gevonden, dan kunt u op onze hulp rekenen, als hij naar het gevang gebracht moet worden". ☒ „Man!" snauwde de aangesprokene hem af, „wil je mij misschien voor den gek houden, wie zegt mij, dat jouw zoon niet tot de schuldigen behoort". ☒ „De hemel behoeft mij voor zulk een ongeluk", prevelde de burgervader, de oogen

ten hemel slaande. ☒ Mij omdraaiende trachte ik onder hevig hoesten eene opkomende lachbui te onderdrukken. ☒ „Wat scheelt u, mevrouw?" vroeg de dienaar der wet achterdochtig. ☒ „Niets", mompelde ik met den zakdoek voor mijn mond, „ik heb een bromvlieg ingeslikt". ☒ Doch deze leugen was mij wellicht slecht te staan gekomen, als niet een hevig gekrijsch ons opgeschrikt had. Het waren de dikke waardin en vrouw Meindl, des bakkers betere helft, die elkaar in de haren vlogen. ☒ „Du hast es rauf gestellt, du Falsche!" gilte

de eerste en deed deze beschuldiging van eene klinkende oorvijs vergezeld gaan. ☒ „Verdient hast du es", siste de andere, terwijl zij probeerde zich los te wringen uit de knuisten, die haar vasthielden. ☒ „Ihr seid wohl ganz und gar verrueckt geworden!" kwam nu de Gendarm tussenbeiden, „hoe kom jullie er bij om op den openbaren weg aan het vechten te gaan?" ☒ „Waarom heeft zij ook een berk op mijn hondenhok gezet?" snikte de waardin, „toen ik vanmorgen wakker werd en uit mijn raam keek, was dat het eerste, wat ik zag". ☒ „Is het waar, dat je dat gedaan hebt, vrouw Meindl?" ☒ „Zeker!" knikte deze uitdagend, haar vijandin daarbij een giftigen blik toewerpend, „ze heeft haar verdiende loon, wat doet ze altijd in den winkel te komen, als ik er niet ben en mijn man het hoofd op hol te brengen?" ☒ „Da-fuer ist die doch viel zu alt!" schaterde een spotvogel. ☒ „Und zu dick!" voegde een ander er bij. ☒ „Was bin ich?" schreeuwde de waardin rood en paars van woede, over de beleediging haar uiterlijke charmes aangedaan. „Wart nur", en ze schudde haar vuist in de richting van de twee ondeugende jongens, die zich lachend achter de anderen verscholen. „Waag het niet, ooit weer in de Wirtschafft te komen, geen glas bier krijg je meer voorgezet". ☒ „Nu is het genoeg", viel de Gendarm haar vastberaden in de rede, „Herr Wirt, neem jij je vrouw mee naar huis en sluit haar op, tot ze wat bedaard is. Jij, vrouw Meindl, gaat met je man mee naar de bakkerij en vertelt mij daar nog eens precies hoe dit heele geval zich heeft toegedragen". ☒ „Und der Baum, Herr Kommissar!" jammerden hierop de beide

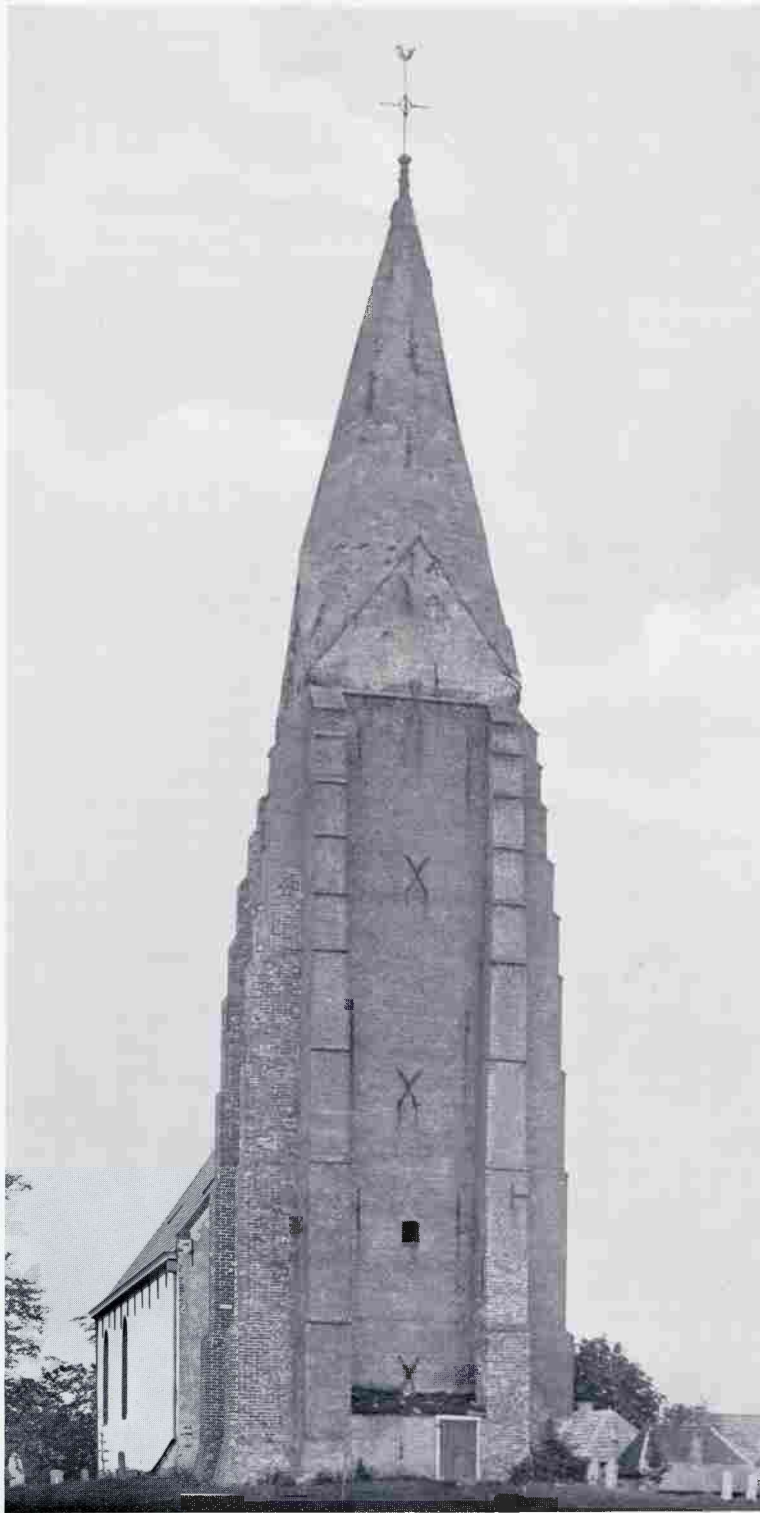

Foto R. H. Herwig

KERK EN TOREN VAN SURHUIZUM

Een groote toren met een kleine kerk. De toren is tot den haan toe van metselsteen opgetrokken

vrouwen, „nu zijn wij er niet bij, als hij opgericht wordt". ☒ „Kan je niet morgen terugkomen om ze te verhooren?" sloeg de burgemeester gemoedelijk voor, „kom man, wees vandaag vroolijk met ons, misschien trakteert de Wirt je wel op een extra liter bier". ☒ „Wird gemacht!" riep deze. ☒ „Vooruit dan maar", bromde de ordebewaarder, reeds half verzoend door het aanlokkelijke voorstel hem gedaan. ☒ Mijn man en ik hadden evenals alle anderen dit opgewonden tooneeltje lachend bijgewoond. Doch daar ik niet begreep, waarom een berkeboom de gemoederen zóo in beroering kon brengen, besloot ik dit aan eene boerin, die naast mij stond, te vragen. ☒ „Dat is hier een oud gebruik, mevrouw", vertelde ze mij, „dat men echtparen, van wie men weet, dat ze het met de hu-

weljkstrouw niet al te nauw nemen, eene terechtwijzing geeft, door eene oude, verdroogde berk op hun hondenok te spijkeren. Natuurlijk lacht het heele dorp hen daarover uit". Σ „Maar zou die dikke Wirtin heusch iets op haar geweten hebben?" twijfelde ik. Σ „Ik weet het niet, of dit nu nog het geval is, maar vroeger was zij zeker niet heel braaf. Oh, kijk eens! daar gaan ze den boom opzetten, hebt u al de versieringen al gezien, die er aan vastgemaakt zijn? Neen? Nu haast u dan, want het is zeer de moeite waard". Σ Ik drong naar voren. „Toe, wacht nog een oogenblik", verzocht ik vriendelijk den burgemeester, „ik wou zoo graag al dit moois bewonderen, dat is voor mij iets nieuws".

Σ „Ga uw gang mevrouw", u hebt den tijd, ze moeten toch nog even de schors hier beter wegschillen, er is een heel stuk aangelaten". Σ „Waarom doen jullie dat?" Σ „De heksen verbergen er zich zoo graag onder en nu worden ze op deze manier weggejaagd". Σ Terwijl twee jongens ijverig hiermede bezig waren, bekeek ik den stam. Alleen aan den top, die met kransen versierd was, waaraan lange bonte linten fladderden, had men wat groen gelaten. Verder waren de verschillende ambachten uit het dorp op den boom zichtbaar. Behalve eene kleine kerk en natuurlijk een Wirtshaus, zag ik het timmergilde door een schaaf, het kleermakersbedrijf door een schaar en de Landwirtschaft door een ploeg, eg en zeis gesymboliseerd. Er bengelden zoo waar een miniatuur-Zeppelin, een auto en een vliegmaschine aan. Σ „De meiboom gaat met zijn tijd mee," merkte ik lachend tegen een boer op, die bij mij was komen staan. Σ „Ja", knikte hij gewichtig, „en onze jongens hebben goed opgepast, dat niets is weggenomen". Σ „Hoezoo?" Σ

„Het gebruik brengt mee, dat drie dagen vóór en drie dagen ná de oprichting, de boom streng bewaakt moet worden, daar de Burschen uit de naburige dorpen gedurende dien tijd probeeren mogen hem 's nachts weg te halen en dan wordt er natuurlijk hevig gevochten". Σ „Wees voorzichtig, mevrouw, ze zijn klaar met schillen, nu gaat het gebeuren!" Σ Onder hevig gejoel rees de woudreus, die zeker twintig meter lang was, statig naar boven. Σ „Hoera! hoera! is hij niet prachtig?" riepen ze allen door elkaar, toen het dorpsieraad eindelijk op zijn plaats voor de Wirtschaft stond en de jonge meisjes er in een grooten kring om heen dansen. Σ Tot laat in den nacht duurde dit meiboomfeest, waarvan de voorbereidselen reeds weken van te voren het heele dorp hadden bezig gehouden.

EEN GOEDE BORDERPLANT

DOOR MIEN RUYS

OPPERVLAKKIG gezien bestaat een border uit kleuren, in harmonieerende tinten in opgaande lijn, met overgangen naar een climax of, inplaats van kleuren-harmonie, wordt het effect gezocht door kleur-contrast. In ieder geval is het de kleur die het snelste tot ons spreekt. In elke border moet gezocht worden naar een gehéel; er moet in kenbaar zijn dat er naar gestreefd is een bepaalde, bewuste opeenvolging van tinten te bereiken. Dit vinden we niet door de verschillende kleuren eenvoudig naast elkaar te zetten, maar door in juiste overgangen de eene kleur in de volgende te doen overvloeien. Belangrijk voor de samenstelling van borders zijn dus de overgangstinten. Wit kan hier slechts sporadisch gebruikt worden, daar veel wit tusschen andere kleuren onrustig werkt en de harmonie daardoor verbreekt. Grijs en crème komen in de eerste plaats in aanmerking, worden de geheele border door herhaald en trekken de verschillende groepen samen tot een

eenheid. Σ Zoo'n dankbare kleur vinden we in *Cimicifuga racemosa*, een plant die liefst groeit op een niet te drogen, voedzamen grond. Het blad lijkt iets op dat van de *Spirea* en wordt niet hoog; hiertusschen schiet een krachtige, kale stengel omhoog, met licht-crème gekleurde pluizige bloemen. Σ Kleuren spreken het meest onmiddellijk tot ons, maar evenveel aandacht als aan de kleur moet besteed worden aan den vorm van de verschillende bloemen. Er is vaak beweerd, dat in een samenvoegen van zooveel verschillende planten op de betrekkelijk kleine ruimte van een border, het karakter van iedere plant op zich zelf verloren gaat. Dit is niet waar,

wanneer elke plant op de juiste plaats gezet wordt, daar waar haar karakter in contrast met andere vormen het sterkst uitkomt. Σ Bij kleuren zoeken we naar harmonie, in de vormen naar contrast. Vóór de bossige, donkere planten van *Salvia nemorosa* plaatsen we fijne, doorzichtig witte Lelies, in den dichten sluier van de kleinste, witte bloempjes van *Gypsophila paniculata* laten we de groote, zuivere witte sterren van margrietten dringen; achter de ranke takken van *Cimicifuga* plaatsen we een massale groep van donkerbruine *Heleniums*, waartegen ze scherp afsteken. Σ Deze *Cimicifuga* moet altijd een zwaren, massieven achtergrond hebben. Daar het blad niet hoog wordt, kan de plant wel meer naar voren in de border geplaatst worden, dan gewoonlijk gedaan wordt, al wordt de bloem ook tot 1½ M. hoog. Σ Hierdoor wordt de aandacht nog sterker op zijn grappige groeiwijze gevestigd. Tusschen veel lagere planten vallen de forsche stengels dadelijk op. De mooiste soort is *Cimicifuga racemosa*, met grillig gebogen en verdraaide bloemaren die zich

in alle richtingen wringen, terwijl *C. dahurica* stijve, rechte stengels heeft, die een hoogte van circa 1.80 M. bereiken. Beide soorten bloeien in Juli en Augustus en zijn uitstekende borderplanten, alleen niet aan te raden voor drogen zandgrond; dan wordt het blad zwart en verschrompelt en de bloem blijft onaanzienlijk en armelijk. *Cimicifuga simplex* lijkt in groeiwijze op de eerste, maar bloeit eenige maanden later; deze behoort tot de allerlaatste bloemen van het jaar

en begint pas wanneer de *Asters* zelfs al grootendeels zijn uitgebloeid en bloeit dan nog lang en zeer rijk door, als de vorst er tenminste geen einde aan maakt. Σ Het is het beste zoo'n nabloeier een apart plaatsje te geven, daar deze in de border 't heele jaar door een open plek zou vormen, om dan later in zijn eentje te staan bloeien tusschen een massa uitgebloeid en verdord loof. Weinig planten hebben zoo'n karakteristieke bloeiwijze als deze *Cimicifuga racemosa*.

Foto M. v. I.-v. I.

BERTHA, HET HAUSMAEDCHEN

Foto M. v. I.-v. I.

OP POSCHENHOF

DE IJSHEILIGEN. (Vervolg en slot van bladz. 231)

ZIEZOO, nu heb ik met de strenge meibazen afgerekend. „Alle heiligen moeten hun waslicht hebben", zegt een oud spreekwoord. Aan dien eisch voldeed ik door den titel van dit opstel. Als ik er „Meiweelde" boven had gezet, zou stellig menig lezer, hetzij luid of in stilte, er die koude dagen tegen in gebracht hebben, die de traditioneele Meiverheerlijking tot een spot schijnen te maken. Daartegen ben ik nu gedekt. Alle mooie dingen plegen hunne onvolkomenheden te hebben. Onhandige optimisten sloven zich soms uit om die te loochenen, er de oogen voor te sluiten. Het echte optimisme is, dunkt mij: ze te zien, ze te erkennen, maar zich verder bij voorkeur in het mooi-zelf te verdiepen. En wat speciaal de Mei-heerlijkheid betreft is dat niet moeilijk. „Hei, 't was in de Mei, zoo blij!" hebben we als kinderen gezongen. En voor zoover er nog iets van de frisch-

